

דעה ברורה

בירור כל סעיף בשלחן ערוך הלכה למעשה
בשפה ברורה וקלה עם אלפי הוספות

המשך הלכות צדקה

סימן רנח - דין המתפס בצדקה, סעיפים ז - יג

ליקט וערך: אשר הורוביץ

לעילוי נשמת מורי חמי הרה"ח ר' שלמה בן הר"ר דוד הכהן דוידוביץ ז"ל כ"ה סיון תשע"ג.

ה האומר: תנו ק' ק' וזו לעניים, יתנו (א) לעניים אותה העיר שהיא (ב) דר בה. **הגה:** (א) ועין לעיל סימן רנ"א סעיף ה'. (ד) וכל זה מן הסתם, אבל במקום שידועים פונתו של פון לעניים אותה העיר לבד, כגון במקומות שדרכו עשירים לתן לצדקה הרבה בשעת מיתתו, ודרכו לחלק אותן הצדקות לכל עניים, (ה) הולכים אחר זה. ואפלו נדר סתם, (ו) הולכים אחר המנהג ויחלקו יורשיהם הצדקה לכל עניים הפוזים בעיניהם, אפלו אינם צעירין. (ז) ואפלו היתה אותה צדקה מנחת (ח) ומפקדת ציד אחר, יתנו אותה ליורשים וידועים שפך נדר (מקדכי פ"ק דב"ב). המחיצה עצמו צקנס לצדקה, ועבר, לריד לתן לעניים שצער ולא יוכל לומר שיתנס לעניים אחרים. ויכל הגבאי להצטע, (ט) דמקרי ממון שיש לו תובעים. (מקדכי פ"ק דב"ב) העיר צ"ש מהר"ם. אבל מי שהקדיש ממון הרבה, ומנה עליהם יורשיו לחלקו פפי הפוז בעיניהם, אפלו לעניים עיר אחרת, מקרי ממון שאין לו תובעים, ואין גבאי העיר יכולין לכופו אותן ולתצטעם שיתקמו כראת המת. ואף על גב דעובדים וגוזלים העניים, מפל מקום (י) מקרי ממון שאין לו

~~~ דעה ברורה ~~~

- (א) לעניי אותו העיר שהוא דר בה. בקביעות. אבל אם אינו דר בה חוזרים ומביאין אותה עמהם לעירם (ש"ך סק"ח, וכמבואר בסימן רנא סעיף ו, ועיין שם בדעה ברורה כמה חילוקי דינים בזה).
- (ב) דר בה. ומי שאינו גר בעיר אחת בקביעות אלא יש לו כמה דירות ופעמים גר בעיר זו ופעמים בעיר זו, יתנו לעיר שהיה בה בשעת הנדר (ב"ח וש"ך סק"ח).
- (ג) ועיין לעיל סימן רנא סעיף ה. ששם נתבאר שהנודר צדקה סתם הולכים אחרי אומדן דעתו ומפרשים כוונתו לפי מה שהיה רגיל אילו היו שואלים אותו, ואם היה לו קרובים עניים בשעת הנדר ודאי שכוונתו היה לתת להם. אבל אם פוסק צדקה עם בני העיר, על דעת בני העיר נדר והם יעשו מה שירצו.
- (ד) וכל זה מן הסתם. שנדר לתת צדקה בלי לפרש.
- (ה) הולכים אחר זה. כי לעולם הולכים אחר כוונת הנודר (הגר"א סק"ח).
- (ו) הולכים אחר המנהג. כי דעת הנודר מן הסתם על דעת המנהג (הגר"א סק"ט).
- (ז) ואפילו היתה אותה צדקה מונחת ומופקדת ביד אחר. והוא ממון שאין לו תובעים ואינו יכול להוציאו מידן וטובת הנאה שלהם (הגר"א סק"א) ואפילו יש לו מיגו להיות נאמן על ידו שנדר צדקה זו, ואפילו הוא גבאי וידו יד ענים, יתנו אותה ליורשים ויודיעם שכך נדר (ש"ך סק"י בשם המרדכי).
- (ח) ומופקדת ביד אחר. ולאחר מיתה של הנותן הופקד בידו, או בחייו של הנותן ובדרך פיקדון רגיל, אבל אם אומר שבא לידו בתנאי שיתנו לצדקה ודאי נאמן ומצוה לקיים דברי המת (ט"ז סק"ד).
- (ט) דמיקרי ממון שיש לו תובעים. אצל הגבאים, וודאי על דעת כן חייב עצמו (לבוש סעיף ה).
- (י) מקרי ממון שאין לו תובעים. לעניין דיני ממון שאין ביכולת הגבאי לכופו לקיים כיון שאין לו בעלים, אבל ודאי שהם עוברים על כל תאחר תיכף כיון שיש עניים,

תּוֹבָעִים, הוֹאִיל וְיִכּוּלִין לְחַלֵּק לְכָל מִי שֶׁיֵּרָא. (בֵּית יוֹסֵף צִיּוֹן רנ"ט צָשׁ תְּשׁוּבַת הַרְשָׁב"א). וְאִפְּלוּ הָיוּ הָאֲפּוֹטְרוֹפָסִים שְׁנִים, וּמֵת אֶחָד מֵהֶן, (י"א) אֵין הִקְהָל יְכוּלִין לְמָנוֹת אַחֵר, אֲלֹא הַנֶּשֶׁאֵר יַעֲשֶׂה מֵה שֶׁיֵּרָא וְכִמוֹ שֶׁפִּה הַנּוֹתָן (ס' וָס'). וְעַיִן בַּחוּ"מ סִימָן ש"א. (יב) וְאִפְּלוּ צִלְדָּקָה שָׁל צְנִי עֵיר אֵין אָדָם יָכוֹל לְתַבֵּעַ צִדְקָה, אֲלֹא אִם כֵּן יֵשׁ לוֹ (יג) הַרְשָׁאָה מִן הַגָּבָאי אוֹ טוֹבֵי הָעֵיר. הַמְקַדֵּשׁ מִנֶּה לְצִדְקָה וְאֵין לוֹ לְשֹׁם, (יד) מְסַדְרִין לוֹ כִּמוֹ לְנֶשֶׁאֵר בְּעַל חוֹב (בֵּית יוֹסֵף צָשׁ ס"ה שְׁעַר א').

~~~ דעה ברורה ~~~

ובית דין היו כופין אותו מדין כפיה שלא יעבור על בל תאחר אבל לא מדין תביעת ממון (חדרי דעה).

(יא) אין הקהל יכולין למנות אחר, אלא הנשאר יעשה מה שירצה, וכמו שצוה הנותן. כי כשאמר על שנים שהם יהיו אפוטרופסים כוונתו אפילו אחד מהם עד שיפרט שאינו רוצה שיהיו אלא שניהם ביחד (יד אברהם). ולדעת הטורי זהב (סק"ה) אין להאמין לאחד מהם, וכל שכן במה שאנו רואים שברבות השנים הנאמנים מועטים וכמה וכמה יתומים שהתמוטטו נכסיהם על ידי האפוטרופסים אפילו שהיו בחזקת כשרות. ולכן ודאי ראוי לקהל לפקח בזה. וכבר נהגו בקהילות קדושות למנות אבי יתומים ולפקח בעסקי אפוטרופסים, וגם בזה יפקחו ויראו שלא ישאר הממון ביד אחד מהם (וכן הסכים הבאר הגולה ד"ה כתב הרב ט"ז).

(יב) ואפילו בצדקה של בני עיר. שהוא ממון שיש לו תובעים שביד הגבאי לתבוע, מכל מקום אין אדם שאינו גבאי יכול לאסוף את כספי הצדקה אלא אם כן יש לו הרשאה מהגבאי (הגר"א סק"ד).

(יג) הרשאה. וכל זה דוקא בצדקות שכל בני העיר מחויבים לתת, ולכן רק גבאי העיר יכולים לגבות סך זה ואין רשות לאחר לגבות בלעדיהם, אבל כל אדם שרוצה יכול להשתדל אצל אנשים שיתנדבו ליתן למטרה שהוא גובה בעבורה ואין הגבאים יכולים למחות בו ואפילו אם אומרים שעל ידי זה התורמים נותנים פחות לשאר צדקות (פתחי תשובה סק"ו מחכמת אדם כלל קלא).

(יד) מסדרין לו כמו לשאר בעל חוב. כיצד, אומר ללוה הבא כל המטלטלין שיש לך ולא תניח אפילו מחט אחת, ונותנים לו מהכל עבור מזון שלשים יום, וכדי כסות הראויה לו לשנים עשר חודש, ומטה [כורסא] לישיב עליה, ומטה ומצע ושאר צורכי המיטה הראויים לו לישן עליהם. ואין נותנים לו כלום באלו לאשתו ובניו אפילו שהם קטנים. ונותנים לו סנדליו ותפיליו, היה אומן נותנים לו שני כלי אומנות מכל מין ומין, נגר נותנים לו שני מצעדים, ספר נותנים לו שתי זוגות מספרים. היה איכר או חמר אין נותנים לו אלא צמדו שני שוורים ולא חמורו. וכן אם היה ספן אין נותנים לו ספינתו, וימכרו חמורו וספינתו עם שאר המטלטלים בבית דין ויתנו לבעל חובו. ואפילו הוא תלמיד חכם ותורתו אומנותו אין מניחים לו ספריו, ואפילו ספר תורה, לפי שהם בכלל נכסים שבעל חוב גובה מהם, והוא הדין למקומות בית הכנסת שהם בכלל נכסים ובעל חוב גובה מהם (חושן משפט סימן צז סעיף כג).

שלחן ערוך

ו (טו) הַנּוֹדֵר צִדְקָה (טז) אֵינוֹ יָכוֹל לַחְזֹר (יז) בּוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן נִשְׁאַל לְחֻכָּם (יח) וְהַתִּיר לוֹ. וְאִם הִגִּיעַ (יט) לַיָּד (כ) הַגָּבַאי, אֵינוֹ יָכוֹל לְהִשְׁאַל עָלָיו. ז אֵין אָדָם מְקַדִּישׁ דְּבָר

~~~ דעה ברורה ~~~

(טו) הַנּוֹדֵר צִדְקָה אֵינוֹ יָכוֹל לַחְזֹר בּוֹ. שֶׁהִרִי כְּתוּב (דברים כג, כד) מוצא שפתיך תשמור וגו' אשר נדרת בפּיך, ודורשים בפּיך זו צדקה. ואפילו שהצדקה היא ממון שאין לו תובעים ויכול לדחות לכל עני ולומר לו שרוצה לתת לעני אחר, מכל מקום הוא מחויב לשמים ליתן משום בפּיך זו צדקה (הרשב"א והביאו באר הגולה סק"ז).

(טז) אֵינוֹ יָכוֹל לַחְזֹר בּוֹ. ואפילו תוך כדי דיבור (פתחי תשובה סק"ז משרת' ושב הכהן סימן יח) ויש אומרים שבתוך כדי דיבור יכול לחזור בו (ערוך השולחן אות יט-כ, ושרת' אחיעזר י"ד סי' כה).

(יז) בּוֹ. ואפילו אין העני יודע שזה נדר לתת לו צדקה (בית יוסף סימן רכח בשם הריב"ש והביאו הש"ך שם סקמ"ג, ובית מאיר כאן). ויש כאן כמה חילוקי דינים:

א. הַנּוֹדֵרִים לַתֵּת לַעֲנִי כֵךְ וְכך לַכֵּל שְׁבֻעַ או לַאֲלַמְנָה או לַיתוּמִים: 1. אִם זִכּוּ לֵהֶם אֶת הַכֶּסֶף אִפְּלוּ רָגַע אַחַת בַּעֲדָם עֲנִיִּים וְאַחֵר כֵּךְ הִתְעַשְׂרוּ או נשאת האלמנה לאדם אמיד באופן שאין היתומים צריכים לכספי הצדקה, כבר זכו בהם ואין הַנּוֹדֵר יָכוֹל לַחְזֹר בּוֹ. 2. וְאִם הִתְעַשְׂרוּ לַפְּנֵי שִׁמְסְרוּ או זִכּוּ לֵהֶם אֶת הַכֶּסֶף, כֵּל הַכֶּסֶפִּים שֶׁעֲדִיין לֹא זִכּוּ לֵהֶם רַק נִדְּרוּ לַתֵּת אֵין הַנּוֹדֵרִים חַיִּיבִים לִיתֵּנָם וְאִפְּלוּ הַתֵּרָה אֵינֶם צָרִיכִים, כִּי אֲנוּ אוֹמְדִים דַּעְתָּם שֶׁעַל דַּעַת זֶה לֹא הִתְכוּוֹנוּ לַתְּרוּם כֵּלל וְנִחְשַׁב נִדְּרוּ כְּנִדֵּר

בְּטַעוֹת (פתחי תשובה סק"ז משרת' חתם סופר סימן רלז. וכן פסק הרב גזע ישי מערכת אל"ף אות קפח, ובערוך השולחן אות כא שכן עיקר) ודין זה אמור לא רק כשנודע שכבר בשעת הנדר התעשר העני אלא אפילו אִם בְּשַׁעַת הַנִּדֵּר הָיָה עֲנִי וְרַק אַחֵר כֵּךְ הִתְעַשֵּׁר, כִּי אֲנוּ אוֹמְדִים דַּעַת הַתְּרוּם שֶׁעַל מִנַּת כֵּן לֹא הָיָה בְּרִצּוֹנוֹ לַתְּרוּם (שם). ויש מי שחולק בזה ואם בשעת נדרו היה עני ורק אחר כך התעשר צריך להישאל על נדרו בחרטה גמורה בעיקר הנדר ולא על ידי פתח. ואם אינו נשאל על נדרו צריך ליתן את כל מה שנדר ליד פלוני שעכשיו הוא עשיר, ואפילו לאחר את זמן הנתינה אינו רשאי, אמנם המקבל לא יהנה מזה כי זה בכלל מי שאינו צריך ליטול ונוטל אלא יתננו לעני אחר, ויכול ליתנה לאיזה עני מקרוביו שירצה (פתחי תשובה סק"ז משרת' פני אריה סימן מא. וביקהיל שלמה כאן הביא ראייה. וראה מחנה אפרים

הלכות צדקה סימן ב שנסתפק בדין זה).

ב. נִדֵּר לַתֵּת סֵלַע לַצִּדְקָה בַּעֲדָם שְׁלוּשִׁים יוֹם, נִחְלָקוּ הָרִאשׁוֹנִים הָאֵם יָכוֹל לַחְזֹר בּוֹ בְּתוֹךְ שְׁלוּשִׁים יוֹם, לַדַּעַת הָר"ן (נדרים 5). אֵינוֹ יָכוֹל לַחְזֹר בּוֹ כִּי אֲמִירְתּוֹ לַגְּבוּהָ כְּמִסִּירְתּוֹ לַהֲדִיּוֹת מַעֲכָשִׁיו. וְלַדַּעַת הַרְשָׁב"א יָכוֹל לַחְזֹר בּוֹ (רעק"א). ויש מי שאומר שאין אומרים אֲמִירְתּוֹ לַגְּבוּהָ כְּמִסִּירָה לַהֲדִיּוֹת אֶלָּא אִם אִמֵּר לַעֲנִיִּים אֵלוּ וְאִז אֵינוֹ יָכוֹל לַחְזֹר בּוֹ, אֲבָל אִם אִמֵּר סִתֵּם לַעֲנִיִּים וְלֹא אִמֵּר לֵאלּוּ אֵינוֹ נִחְשָׁב כְּמִסִּירָה וְיָכוֹל

לַחְזֹר בּוֹ (שרת' בית אפרים י"ד סימן נה. ובשרת' מהר"ש ענגיל ז"ל ח"א סימן לא, כתב, שהעיקר כדעת האורים ותומים ח"מ סימן סו שדבר זה אִם נִחְשָׁב אֲמִירְתּוֹ לַגְּבוּהָ כְּמִסִּירָה לַהֲדִיּוֹת בַּעֲנִיִּי צִדְקָה הוּא סֵפֶק דִּדְנָא, וְלִכֵּן אִם אֲנוּ יָכוֹלִים לֵאמֹר דַּעְתּוֹ יֵשׁ לְהַקֵּל מִכֵּחַ סֵפֶק סְפִיקָא אִפְּלוּ אִם אֵין אוֹמְדָנָא בְּרוּרָה).

שְׁאִינוּ בְּרִשּׁוֹתָיו. כִּיצַד, (כא) הָיָה לוֹ פְּקֻדוֹן בֵּיד אַחֵר, וְכָפַר בּוֹ זֶה שֶׁהָיָא אֶצְלוֹ, אֵין הַבְּעָלִים יְכוּלִין לְהַקְדִּישׁוֹ. אֲבָל אִם לֹא כָפַר בּוֹ, (כב) הָרִי הוּא בְּרִשּׁוֹת בְּעָלָיו בְּכָל

~~~ דעה ברורה ~~~

ג. נדר לתת צדקה ושילם אחר בעבורו לא יצא ידי נדרו עד שישלם (ש"ת עונג י"ט סימן פז). (יח) והתיר לו. ומנדים לחכם המתיר, מפני שמפסיד את העניים, ומכל מקום הנדר הותר. ואם אמר התרתי נדרי בפני פלוני ופלוני והלכו למדינת הים אינו נאמן כי אנו לא נחזיקם בתורת רשעים שהתירו נדר כזה, וכופין אותו ליתן (תשובת הרדב"ז סימן קלד, והביאה רע"א ופתחי תשובה סק"ח וכן בשו"ת בית שלמה ח"ב סימן קו חשש לדעת הרדב"ז. וראה בשו"ת ר"ב אשכנזי סימן טז שכתב להיפך מדעת הרדב"ז). ואם אמר התרתי את נדרי ולא אמר בפני מי אין כח לבית דין לכופו לשלם, ומכל מקום אם ראו בית דין שהוא מערים מחייבים אותו לתת ואומרים לו בפני מי התרת, ואם אמר בפני פלוני שואלים את אותו הפלוני האם התיר (פתחי תשובה שם) ואם התירו לו לצורך מצוה יותר גדולה אין לחשוש שמערים ובפרט אם יש ספק בעיקר הנדר שאז יש אומרים (ש"ת עבודת הגרשוני סימן י) שמתירים לו אפילו לכתחילה (ש"ת מהרש"ם ח"א סימן לב). ואפילו שאמרנו שמנדים את החכם המתיר מכל מקום אם החכם רואה שכבדה על הנודר משא נדרו ונדר בחפזו בלי מתינות הדעת ואם לא יתירו לו יעבור על נדרו וודאי מצוה להתירו, והכל לפי העניין (ערוך השולחן אות כג).

(יט) ליד הגבאי אינו יכול להישאל עליו. ואפילו הגיע הממון ליד אחר שאינו גבאי קבוע, אינו יכול להישאל עליו (ח"מ סימן קנה בסמ"ע סק"ה ושו"ך סק"ז. ובערוך השולחן אות כב הכריע שכן עיקר) ויש מי שמסופק, וכתב שמאחר ולשון הטור והמחבר כאן שבא ליד גבאי, אולי כוונתם דוקא שבא ליד גבאי שידו כיד עניים אבל בנותן לאדם אחר אולי יכול להישאל עליו כי כיון שאמר תן ולא אמר זכה אינו רק כשלוחו של נותן וידו כיד הנותן (אורים ותומים שם סק"ח). ויש מי שאומר שאם הנותן אומר הולך מנה זו לפלוני העני בזה יש להסתפק האם נחשב שלוחו, ולחלק בין גבאי לאחר, אבל אם מסר כסף לאדם אפילו אינו גבאי קבוע ואמר לו תן מנה זו לעניים כפי רצונך, נעשה אותו אדם כגבאי צדקה לגבי מעות הללו, ואין לו דין שליח אלא כגבאי ממש (ש"ת נודע ביהודה תנינא חר"מ סימן ג).

(כ) הגבאי. אבל אם לא הגיע ליד הגבאי אלא שאמר סלע זו לצדקה ולקח הסלע מתוך מעותיו ונתנו בקופת הצדקה שבביתו ולא הוציא את המעות מרשותו ודאי יש לו התרה בשאלה (פתחי תשובה סק"ט משו"ת נודע ביהודה תנינא חר"מ סימן ג, ערוך השולחן אות כג). (כא) היה לו פיקדון וכו'. פירוש: מי שהפקיד כסף או חפץ, ביד חבירו נחשב כאילו הוא ברשותו, משום שפיקדון בכל מקום שהוא שם נחשב כנמצא ברשות בעליו, ולכן יכול להקדישה. במה דברים אמורים כשאין הנפקד כופר בפיקדון, אבל אם הנפקד כופר בפיקדון, אין הפיקדון נחשב ברשותו ואין הבעלים יכולים להקדישו (שו"ך סק"ב) ואפילו העמידו בדין וציוו הדיינים לגזלן או לנפקד להחזירו, כי סוף סוף צריך להוציא מידו בכוח, אלא אם כן אמר בפני בית דין אחזרנה לו שאז נחשב כאילו החפץ כבר ביד הבעלים ויכולים הם להקדישו וליתנו לצדקה (ערוך השולחן אות כז).

מקום שהוא. במה דברים אמורים, (כג) במטלטלין. (כד) אבל קרקע שגזלה אחר וכפר בה, אם יכול להוציאה בדינים הרי זה יכול להקדישה, ואף על פי שעדיין לא הוציאה, שהקרקע עצמה הרי היא ברשות בעליה. (כה) הגזל את חברו ולא נתיאשו הבעלים, שניהם אין יכולים להקדישו, (כו) זה לפי שאינו שלו, (כז) זה (כח) לפי שאינו (כט) ברשותו. (ל) וכן כל כיוצא בזה. **הגה:** (לא) אם יש לו משכון ציד חזרו, מה שהגד נגד הלוואתו אינו יכול להקדיש, והמותר יכול להקדיש. (מקדכי פ' המוכר). וגם אומרים (לב) להפילו המותר אינו יכול להקדיש. (תמ"ו נ"ט). (לג) המקדיש שטר חוב (לד) לריו כתיבה

~~~ דעה ברורה ~~~

(כב) הרי היא ברשות בעליו. אבל מי שנתן לחבירו הלוואה, כיון שהלוואה הוצאה ניתנה, אין זה נחשב שנמצא ברשות הבעלים ואין המלוה יכול להקדישו (ש"ך סק"ב).
(כג) מטלטלים. שאז קנה ההקדש אם בעליו לא כפרו, ואפילו במטלטלין אם היו מעות שאינם צרורים וחתומים כך שלפי ההלכה היה מותר לנפקד להשתמש בהם (כמבואר בח"מ סימן רצב סעיף ז) לא קנה הקדש (ש"ך ח"מ סימן קכו סק"ט) ופשוט שכל זמן שלא נשתמש בהם נחשב גם לדעת הש"ך כעומד ברשות בעליו ויכול להקדישו (קצות החושן סימן קכו סק"ח) ויש אומרים שיכול להקדישו אפילו שיכול להשתמש בו, כי אין הפיקדון דומה להלוואה שלהוצאה ניתנה אבל הפיקדון לא ניתן להוצאה (תומים סימן עז, והגאון חכם צבי בהגהת הטורי זהב סימן עג סעיף יט, וקצות החושן סימן קכו סק"ח).

(כד) אבל קרקע שגזלה אחר וכפר בה. אף על פי כן יכול בעל הקרקע להקדישה אפילו שהיא עדיין ברשות הגזלן והוא כופר בה. כי קרקע עומדת במקומה ואין הגזלן יכול להטמינה ולכן אם ביכולתו להוציאה ממנו בדינים נחשבת כעומדת ברשותו אפילו שעדיין לא הוציאה, ויכול להקדישה לצדקה (ערוך השולחן אות כה).
(כה) הגזל וכו'. כלל בידינו שיאוש ושינו רשות קונה לגזלן את הגזילה לענין שלא חייב להחזיר את הגזילה ויכול לתת תמורתה כסף, וגם לענין שאין הבעלים יכולים להקדישה. ולכן אם גזל ולא נתיאשו הבעלים ישתנה הדין ושניהם אינם יכולים להקדיש את הגזלה.
(כו) זה. הגזלן לפי שאינה שלו.

(כז) זה. הבעלים, לפי שאין הגזלה ברשותם.
(כח) לפי שאינה ברשותו. ואם הודה הגזלן ורוצה להחזיר לדעת התוספות (ב"מ ו. ד"ה הקדישה) והר"א (ב"ק שם) יכול להקדישו, והרמב"ן במלחמות (שם) נחלק עליו (והביאם רעק"א).
(כט) ברשותו. וכל זה כשעדיין לא הוציאו בדינים אבל אם הקדישו ואחר כך העמידו בדין והוציאו מידו בבית דין חל ההקדש (שיטה מקובצת בבא קמא לג ד"ה מתניתין מני בשם הרמ"ה והביאו רעק"א).

(ל) וכן כל כיוצא בזה. כמו מציאה שעד שהיא בתוך ארבע אמותיו אינה ברשותו ומשבאה בתוך ארבע אמותיו נחשבת כברשותו ויכול להקדישה (תוספות ירושלים שכן משמע בירושלמי פאה פ"ד).

(לא) אם יש לו משכון ביד חבירו. ולקח ממנו משכון שהיה ערכו יותר מערך ההלוואה.

(לב) דאפילו המותר אינו יכול להקדיש. כי אין המותר דומה לפיקדון שיכול ליטלו בכל זמן שרוצה שהרי לא יתנו לו עד שישלם לו חובו (ערוך השולחן אות כט).

וּמִסִּירָה (לה) כְּמֹהֵם זְקָלִיט. (פִּתֵּי יוֹסֵף סִי' כִּנ"ט בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת הַכֶּסֶף א"ל). ח אִם יֵשׁ לוֹ חוֹב עַל אֶחָד
וְאוֹמֵר: יִהְיֶה לְהִקְדֵּשׁ אוֹ לְצַדָּקָה, (לה) אֵינִי (לה) כְּלוּם. אֲבָל אִם אָמַר: חוֹב שֵׁשׁ לִי עַל

~~~ דעה ברורה ~~~

(לה) המקדיש שטר חוב. שגוף השטרות אינן ממון ואת החוב אינו יכול להקדיש כמו
שיתבאר בסעיף ח (הגר"א סק"ח א).

(לד) צריך כתיבה ומסירה. בפועל ממש, ואז יחשב כנקנה בקנין גמור ממש להקדיש
וכנמסר ליד גזבר, וכבר אינו יכול להישאל על הקדשו וגם אפילו ימות המקדיש יהיו
חייבים היורשים לשלמו להקדש. וכל שכן אם לא הקדיש בפיו אלא שכתב בשטר
שמקדישו שאז אין ההקדש נקנה אלא בכתיבה ומסירה בפועל ממש. אבל אם לא
עשו מסירה בפועל ממש הדין הוא שמחויב המקדיש לקיים נדרו, אלא שאם מת אין
יורשיו חייבים לשלם להקדש וכן אם ירצה יכול ללכת לחכם ולהישאל על נדרו, וגם
אם לא הקדישו בפיו אלא במחשבה או בשטר אינו נחשב כמסור להקדש כלל (חושן

אהרן על ח"מ סימן סו סעיף א ד"ה שם בש"ך הביא. ולפירוש זה מיושב כל מה שנתקשו האחרונים שדברי הש"ך כאן ובחושן
משפט סותרים זה את זה, וגם איך העלים עין הש"ך שם מדברי הרמ"א כאן ופסק שם שלא כמותו. שכאן משמע דעת הש"ך
סק"ד כדעת הרמ"א ולפי מה שצינו כאן ברמ"א מקור הדברים הוא הרשב"א והובא בבית יוסף, ולשיטתו מה שאמרו חז"ל
אמירתו לגבוי כמסירתו להדיט, לא התכוונו לומר שיחשב האמירה לכל דינו ממש כמסור ליד גזבר, אלא לענין קנין בלבד,
שבהדיט לא קנה עד שימשוך ובהקדש אמירתו גומרת כמו מסירה ומשיכה בהדיט, ובש"ך חושן משפט סימן סו סק"ב הביא
דעת הריטב"א קידושין כח. ד"ה רשות, שמה שאמרו בשטרות אמירתו לגבוי כמסירתו להדיט אין הכוונה מסירה ממש אלא
הקנאה, וכשאומר שטר זה וכל שעבודו יהיה לעניים נחשב כאילו היה מסירה וזכו בו העניים לגמרי, וכן הקשו שם בחו"מ
התומים סק"ב קצות החושן סק"ב, הגהת רעק"א, מקצוע בתורה סק"ג, ולכן פסקו שהעיקר כדעת הרמ"א כאן שצריך כתיבה
ומסירה ממש, וכן פסק בשו"ת ר"ב אשכנזי סימן טו, וכן משמע מסקנת הדעת תורה כאן. ולדברי החושן אהרן דברי הש"ך
עולים כפתור ופרח, כי גם דעת הרמ"א כריטב"א שבשטרות קונה ההקדש אפילו בלא מסירה בפועל, ומחויב המקדיש לקיים
נדרו, אלא שאם מת אין יורשיו חייבים לשלם להקדש וכן אם ירצה יכול ללכת לחכם ולהישאל על נדרו, וגם אם לא הקדישו
בפיו אלא במחשבה או בשטר אינו נחשב כמסור להקדש כלל, ולכן כתב הרמ"א כאן שצריך שיקדישו בכתיבה ומסירה בפועל
ממש ואז שוב אינו יכול להישאל וגם מחויבים היורשים לשלם, ואפילו לא הוציא בפיו רק בכתב שיהיה לצדקה חייב). ולפי
זה הכותב שטר חוב לצדקה שיש בו לשון התחייבות אפילו לא יצא מתחת ידו אינו
יכול לחזור בו כדין נדר, אבל הכותב שיק שאינו אלא הוראה לבנק לשלם, אפשר
שאפילו כתב כל נוסח השיק אינו חייב לשלם אפילו מדין נדר [אם לא לפוסקים
שחייב משום מחשבה בצדקה] וכל זמן שלא מסר את השיק הרי זה כאומר בינו לבין
עצמו שפלוגי יתן משלו לצדקה, שבזדאי אין דבריו כלום, אבל לאחר שמסר אפילו
שיק דחוי יש בו משום התחייבות על פי מנהג המדינות ואינו יכול לחזור או לבטל
השיק. וכן הדין בכותב הוראת קבע וכל שמסרו ליד הגבאי אינו יכול לחזור, ונראה
שגם הוראה לחיוב על ידי כרטיס אשראי אינו יכול לחזור בו, ועדיף משיק, שהרי
אינו יכול לבטלו (צדקה ומשפט פ"ד הערה מה).

(לה) כמו בהדיט. ונראה שהמקדיש שטר חוב וחזר ומחלו מחול וכמו במוכר שטר
חוב להדיט (ש"ך סק"ד ז).

(לו) אינו כלום. ואפילו כנדר אינו נחשב שהרי לא אמר שאקדישנו לכשיבא לידי,
אלא אמר יהיה הקדש בלשון הוה, וכוונתו עכשיו יהיה הקדש ועכשיו אינו ברשותו
להקדישו (ש"ך סקט"ו). ואפילו בעל חובו מודה, שהרי כסף החוב להוצאה ניתן ומוחסר
גביה, ואין חילוק בין בין אם המלוה הוא מלוה בשטר או מלוה על פה (לבוש סעיף א),
ואם אמר הנושה בפני בעל חובו ממון שאתה חייב לי יהא לצדקה, ושמעון עשה כן,
והביא הכסף לצדקה, אין ההקדש כלום, וגם אין שמעון נפטר מלשלם לראובן את

שלחן ערוך

פְּלוֹנִי, כְּשִׁיבָא לְיָדֵי אַקְדִּישָׁנוּ אוֹ אֲתַנְנוּ לְצִדְקָה, (לח) חַיִּב לְהַשְׁלִים דְּבָרָיו לְהַקְדִּישׁוֹ וּלְתַנּוּ כְּשִׁיבָא לְיָדוֹ. וְאִפְלוּ הָאוּמֵר: חוֹב שֵׁישׁ לִי בִיד פְּלוֹנִי יִהְיֶה לְצִדְקָה, אִם אָמַר כֵּן (לט) בְּפָנֵי ב"ח (מ) וּבְפָנֵי הַגָּבַאי, אוֹ בְּפָנֵי טוֹבֵי הָעִיר אוֹ (מא) אֶלֶס חָסֵד סָצְעֵיר (בֵּית יוֹסֵף בֶּסֶם ר"י), זָכָה בּוֹ הַגָּבַאי (מב) מִדִּין מַעֲמַד שְׁלֹשָׁתָם, וְהָרִי הוּא צִדְקָה וְאִינוּ יָכוֹל לְחַזֵּר בּוֹ, (מג) וְאִסּוּר לְשַׁנּוּתוֹ. ט הַמָּכָה אֶת חֲבֵרוֹ אוֹ חֲרָפוֹ, בְּעֶנְיָן (מד) שֶׁחַיִּב לְפִי

~~~ דעה ברורה ~~~

חובו, ולא אומרים שמכל מקום יפטר שמעון מהחוב מפני שראובן גרם לו הפסד במה שהקדיש לעניים המנה, כי אין באמירת ראובן כלום ואין ההקדש חל כלל, ויכול שמעון להוציאו מהצדקה (ליקוטי הלכות הלכות צדקה סימן רנח משו"ת יכין ובוועז. ועיין שם שבתחילה כתב שמובר כשעדיין לא נתן המעות לצדקה. ובצדקה ומשפט פרק ד הערה מג כתב שהעיקר כתירוץ השני). ואם המקדיש הוא שכיב מרע הקדשו הקדש (פתחי תשובה סק"י משו"ת הרדב"ז ח"ב סימן תשלח).

(לז) כלום. וכתב הש"ך (סקט"ו) שיש ללמוד מדברי הפוסקים עוד כמה פרטי דינים: א. אמר שדה זו שאני מוכר לך לכשאקחנו ממך תקדש נחשב הקדש כשיקחנה כיון שבידו להקדישה מעכשיו.

ב. אמר שדה זו שמכרתי לך לכשאקחנה ממך תקדש ולקחה ממנו אחר כך אינו הקדש לפי שלא היה בידו להקדישו בשעת הנדר.

ג. אמר שדה זו שמשכנתי לך לכשאפדנה ממך תקדש נחשב הקדש כיון שבידו לפדותה. ואפילו אמר כן על שדה ממושכנת לעשר שנים.

ד. אמר שדה זו שמשכנתי לך תקדש מעכשיו אינו הקדש שהרי היא משועבדת למלוה.

(לח) חייב להשלים דבריו. כמו כל נדר (ש"ך סק"ז) שהרי כתוב (במדבר ל, ג) ככל היוצא מפיו יעשה (לבוש סעיף ח). ואפילו אמר כן על דבר שלא בא לעולם לכשיבא לידי אקדישנו או אתננו לצדקה חייב לקיימו (ש"ך סקט"ז).

(לט) בפני בעל חוב. והודה לו שכבר נחשב כאינו מחוסר גביה (שלחן גבוה סק"ב).

(מ) ובפני הגבאי. כי אנו יד עניים, ונחשב כאילו נתן ליד העני ממש, ואפילו נתחרט ורוצה להישאל על הקדשו אינו רשאי (ש"ך סק"ח).

(מא) אדם חשוב שבעיר. והוא הנקרא חבר עיר שהוא תלמיד חכם המתעסק בצורכי רבים שהכל גוברים לדעתו שנתבאר בסימן רנו סעיף ו. וידם נחשבת כיד עניים אפילו שאינם גבאים (שלחן גבוה סק"ג).

(מב) מדין מעמד שלשתם. שנתבאר בחושן משפט (סימן קכו) שאם ראובן חייב לשמעון כסף ושמעון חייב ללוי כסף, אפשר להוציא את הכסף מראובן ולתת אותו ישירות ללוי, ואמר רבי לוי ובמעמד שלשתם, שעומדים ביחד ומסכימים להעברת החוב. ואמירה זו במעמד שלשתן נחשב קנין ממש, ולפי זה גם כאן בצדקה יכול להעמיד את הבעל חוב לפני הגבאי ולזכות את הגבאי בחובו לצדקה (ש"ך סק"ט).

(מג) ואסור לשנותו. פירוש: ואסור לגבאי לפטור את הלואה מלשלם את החוב שעכשיו הוקדש (חדרי דעה), מטעם שנחשב המעמד שלשתם כאילו כבר באו מעות החוב ליד גבאי (ש"ך סק"ט). ואפילו לדבר מצוה אחרת אינו יכול הגבאי לשנותה (מחנה אפרים הלכות צדקה סימן י) ויש אומרים שרק לדבר הרשות אינו יכול לשנותה אבל לדבר מצוה יכול לשנותה (בגדי שש ד"ה וראיתי לה' מח"א).

(מד) שחייב לפי תקנת העיר. לתת לחבירו.

תקנת העיר ה' זהובים, (מה) ואמר בפני הגבאי או בפני (מו) טובי העיר: איני חפץ בקנס אלא יהיה לצדקה, ואחר כך פיסו עד שמחל לו, אין מחילתו כלום (מז) וזכו העניים בקנס. י נדר לצדקה (מח) באסמכתא, כגון: (מט) אם (נ) אעשה (נא) דבר פלוני (נב) אתן (נג) כך וכך לצדקה, (נד) ועשאו, (נה) חייב (נו) לתן. יא איש ואשה שקבלו

~~~ דעה ברורה ~~~

(מה) ואמר. המוכה או המתבייש.

(מו) טובי העיר. או אדם חשוב שבעיר (ערוך השולחן אות לד).

(מז) וזכו העניים בקנס. כיון שאמר כן בפני הגבאי והוא כיד העניים והרי כבר זכו העניים מיד בקנס זה על ידי מעמד שלשתן (לבוש סעיף ט, הגר"א סק"ח) ולפי זה צריך שיהיה האמירה גם בפני המכה (וצריך עיון, בית מאיר וכן כתב הערוך השולחן אות לד בדרך הא' והוסיף שמרוב פשיטתו לא הוצרך המחבר לכתבו). ואפשר כיון שהחוב הוא מתקנת העיר אין צריך למעמד המכה וכולם עומדים במקומו, וצריך עיון (ערוך השולחן בדרך הב').

(מח) באסמכתא. פירוש: שאדם סומך בדעתו שיכול לעשות דבר אחד ועל סמך זה הוא נודר או מתחייב בדבר מה (רמ"א בא"ח סימן תקסב סעיף יג).

(מט) אם אעשה. שאין הדבר תלוי אלא בו אם ירצה לעשותו, אבל אם תלה הדבר באחרים כמו שאמר אם יעשה פלוני דבר אתן לצדקה נחשב אסמכתא (הלכה למשה

[אלבאז] ח"מ סימן כז ד"ה ואם נאמר).

(נ) אעשה. שהתנאי הוא על דבר עתיד, אבל אם התנאי על דבר שכבר עבר נחשב אסמכתא, כיון שכל אחד ברור בעיניו שהאמת כמותו ונדרו כנדרים שגגות (רשימות קהילות

יעקב עמוד כד חלק ההערות ד"ה בשנים שהמרו).

(נא) דבר פלוני. ואפילו הוא דבר הרשות (נקודות הכסף כאן וכן כתבו שם המ"א סק"ז, ואלהיו רבה, מאמר מרדכי סק"י, ברכי יוסף סק"ה, משנה ברורה סק"א) ויש מהפוסקים שכתבו שצריך שגם הדבר שמתנה עליו הוא דבר מצוה (הרא"ש והביאו בית יוסף).

(נב) אתן כך וכך לצדקה ועשאו חייב ליתן. אבל אם לא עשהו אינו חייב, כיון שהקדים את אמירת התנאי למעשה (ערוך השולחן ח"מ סימן רז אות ב). אבל אם יאמר להיפך אתן כך וכך לצדקה אם אעשה דבר פלוני אפילו לא קיים התנאי חייב ליתן לצדקה [וכפוסקים שנתבאר שאמירתו לגבוה כמסירה ממש], אבל אם אמר אם אעשה דבר פלוני אז תתנו כך לצדקה אפילו לא כפל תנאו כיון שלא חל ההקדש מיד התנאי קיים, כי אין צריך תנאי גמור אלא כשעושה המעשה מיד (ערוך השולחן ח"מ סימן רז אות ב).

(נג) כך וכך לצדקה. שלשון ההקדש ברור, אבל אם לשון ההקדש אינו ברור אין אמירתו כלום (הלכה למשה [אלבאז] ח"מ סימן כז ד"ה מ"מ).

(נד) ועשאו חייב ליתן. ובמחבר לא נתבאר מפני מה חייב, ולדעת הש"ך (סקס"א) החיוב הוא מטעם נדר, ואין זה דין מסוים בנדר צדקה אלא בכל נדר אפילו להדיט חייב לקיים כי אין בנדר ושבועה משום אסמכתא. ולדעת הטורי זהב (סק"ו) החיוב הוא כי בצדקה אסמכתא קונה. ופירשו המפרשים שנלמד ממקור ההלכה מהפסוק 'בפיך' (בגדי

ישע ונהר שלום באורח חיים שם והביאם המשנה ברורה בשער הציון אות מז. וכן הוא בשו"ת רמ"ע מפאנו סימן קג) ולדעת כמה פוסקים הטעם כי אמירתו לצדקה כמסירה המועילה להדיט (שו"ת חתם סופר יו"ד סימן רמב, שו"ת רב פעלים ח"א חיר"ד סימן לט ד"ה הנה כי כן) או כי יש שיעבוד נכסים (קצות החושן סימן רצ סק"ג, נהרי אפרסמון יו"ד סימן קלה) או כי נדר צדקה לאלוהים ואם לא יקיים את הנדר לאחר שעשה ד' עמו ככל אשר שאל נראה כמהתל במלכו ובאלוקיו (שו"ת הב"ח סימן לז).

שלחן ערוך

י

עליהם חרם להתגרש, והעמידו קנסות על ככה לצדקה, ואחר כך נתפסו שלא להתגרש, יש מי שאומר (נז) שפטורים מהקנסות. והוא הדין בשאר דברים (נח) פ"א ז"ל. יב אמר לתן לחברו (נט) מתנה אם הוא (ס) עני, הרי פנודר לצדקה (סא) ואסור

דעה ברורה

והיינו כשכל אמירתו היא רק לצדקה אבל אם אמר אם אעשה דבר פלוני אתן לשר כך וכך ולהקדש כך וכך, הואיל וחלק אמירת אתן לשר שהוא הדיוט נחשב אסמכתא, גם סיום דבריו לגבי הנתינה לצדקה נחשב אסמכתא (ט"ז סק"ו). ויש אומרים שעל כל פנים חלק ההקדש אינו נחשב אסמכתא וחייב ליתנו (שר"ת משיבת נפש י"ד סימן נח בסוף התשובה ד"ה ביורה דעה סימן ר"ח).

(נה) חייב. פעם אחת, ואפילו עשה את הדבר פלוני כמה פעמים (שר"ת מוצל מאש סימן יז) ובנשבע שלא לעשות ואם יעשה יתן לצדקה כך וכך יש להסתפק אם עשה כמה פעמים מה דינו (שהרי לדעת הרא"ח הנתינה היא תיקון השבועה וחייב ליתן בכל פעם אם יעבור, ולמהרב"ל אף שגם אם יתן כבר עבר על שבועתו, מכל מקום בלשון השבועה משמע שחייב בכל פעם שיעבור, מוצל מאש שם) ויש להחמיר. (נו) ליתן. ומכל מקום יכול להישאל על נדרו (הרלב"ח סימן ד) אפילו בא ליד הגבאי, שעיקר הטעם שלא מועיל שאלה לאחר שבא ליד גבאי הוא שנתינה לגבאי הוא מעשה, וכדין הדיוט, ואם כן באסמכתא שגם בהדיוט אינו כלום, אף בצדקה יכול לישאל על נדרו (שר"ת אבני נזר י"ד סימן רצז). אלא שאם נדר לתת לצדקה דבר מועט אין ראוי להקל בפני ההמון, וגם אם הקנס מרובה ראוי לעשות באופן שלא ילמדו ממנו להתיר במקום אחר בנדר גמור מדעתו (הרלב"ח שם).

(נז) שפטורים מהקנסות. ואפילו קנו מידם בקנין אין בקנינם כלום, לפי שכל מה שקנסו לעצמם לצדקה, לא היה כלפי הקהל והגבאים, רק ביניהם כדי שלא יעכבו זה את זה מלהתגרש, וכיון שכעת אינם מתגרשים ואין אחד מהם תובע את השני, אין כאן שום חוב כלל, ואין לגבאים שום טענה עליהם (בית יוסף בשם תרומת הדשן והביאו ה"ט"ז סק"ז, וש"ך סק"ג, ובתוספת ביאור הסמ"ע ח"מ סימן רט סק"ג).

(נח) כיוצא בזה. שאם מחלו זה לזה פטורים מהקנס (ש"ך סק"ד). וכן הנודרים בעת צרה שאם יתרפא מחוליו או יצא מבית האסורים יתן לצדקה אינו מתחייב אלא לאחר שנתרפא ויצא מבית האסורים, ואם נפטר החולה פטור (יפה ללב ח"ה סק"ב מכנסת הגדולה בהגהת בית יוסף אות ב, וכן ראיתי הוא בשר"ת אגרות משה ח"ב י"ד ח"א סימן קנא) אבל עדיין יש להסתפק, אבל אם אמר בתנאי כפול אם לא יחיה לא יתן ברור שפטור (שר"ת מהר"י מברונא סימן ריד) אבל מי הוא זה אשר יפתח פיו לשטן כדי לפטור מלתת (יפה ללב שם).

(נט) מתנה. אפילו מתנה גדולה נעשה נדר (שלחן גבוה סק"ל, וברכי יוסף סק"י, שכן משמע לשון המחבר. ובספרו שער יוסף סימן ט הוכיח כן).

(ס) עני. או בעל תורה, ומשום מצוה של עץ חיים היא למחזיקים בה (פתחי תשובה סק"ג מכנסת הגדולה לח"מ סימן קכה סעיף כג. ובמחנה אפרים הלכות שלוחין סימן ד כתב בתוך הדברים ואם הוא תלמיד חכם ואינו עני מכל מקום מצוה רבה היא) ויש אומרים שאם יש לו כדי פרנסתו אפילו הוא תלמיד חכם יכול לחזור בו (שם משר"ת שבות יעקב ח"ב סימן קנט).

(סא) ואסור לחזור בו. וכן אינו יכול ליתנו לעני אחר (הגהת מימוני פ"א מזכיה) ויש מסתפקים (רדב"ז סימן קלד, מהריט"ץ סימן רסד). ובמקום שיש טורח הגוף אינו נחשב נדר ומותר לחזור בו (מהר"ק שורש קלב) ואם העשיר מכחישו להעני ישבע העני שבועת היסת (ש"ך ח"מ סימן פז סק"א).

(סב) לַחֲזוֹר (סג) בּוּ. יג האומר: חפץ פלוני אני נותן לצדקה בכך וכך, והוא שוה יותר, (סד) אינו יכול לחזור בו (סה) דכלל למירה שיש צד נוחה לצדקה, למרינו ציה (סו) למירתו לגבול פמסירתו להדיוט. (כ"ז פ"ק דקדושין ובהנחות השג"י). אבל אם לא היה שוה יותר באותה שעה, (סז) ואחר כך הוקר, (סח) יכול לחזור בו כיון שלא משך ולא נתן הפספ. הגה: אם (סט) חשב עליו דבר לצדקה, (ע) חייב (עא) לקיים (עב) מחשבתו ואין

~~~ דעה ברורה ~~~

(סב) לחזור. ואפילו אמר לשלוח כסף בכל שנה לקרובו עני שהלך לגור בארץ ישראל, אינו יכול לחזור אפילו אחרי הרבה שנים וצריך לתת בכל ימי חייו קרובו כשהוא גר בארץ ישראל (דעת תורה ממנהיג"ץ סימן רפד).

(סג) בו. וכן אם אמר ליתן כך וכך לצדקה בשבועה או בלא שבועה אינו יכול ליתנו על מנת להחזיר כיון שכבר זכו בו עניים, ודוקא לצדקה או לעני אבל הנשבע ליתן לחבירו שאינו עני יכול ליתן על מנת להחזיר ויצא ידי שבועה (ש"ך סק"ה) ואם נשבע ליתן לאשה שאינה ענייה צריך עיון אם יצא במתנה על מנת להחזיר שהרי אשה אינה יודעת להקנות (עין טוביה, שהרי בגיטין כ: מבואר שאינה יודעת להקנות ובקדושין ו' מבואר להיפך אמר רבא הילך מנה על מנת שתחזירנה לי באשה אינה מקודשת).

(סד) אינו יכול לחזור בו. כי אנו מפרשים שדעתו להקדיש כל החפץ כולו, ומה בכך וכך לא התכוון להשאיר לעצמו את ההפרש אלא שאמר שכך וכך שוה ואם שוה יותר דעתו להקדיש כולו ועכשיו שבא לחזור אינו יכול שכבר חל הנדר על החפץ (שלחן גבוה סק"ה).

(סה) דכל אמירה. בפה, ואפילו מתוך הכעס הקדשו הקדש. אבל בכתב אינו כלום. ואפילו נמצא לאחר מותו כתב שהיה מקדיש בית פלוני והיה כתוב שמקדישה מעכשיו אינו הקדש, כי אולי לא היה כוונתו אלא לכשימסרו השטר ביד הגזברים וכל עוד שלא מסר לא חל ההקדש מטעם המוציא מחבירו עליו הראיה (בית לחם יהודה סק"ח משרת ר"ח גלאנטי סימן ח) ויש מי שאומר שבנדר ושבועה כתיבה דינו כמוציא בפיו (שבות יעקב ח"א סימן עב).

(סו) אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט. חוץ מחולה לפני מיתתו שצריך כתיבה ומסירה (בית לחם יהודה סק"ח).

(סז) ואחר כך. קודם שמסר ליד העני או ליד הגבאי הוקר, וכיון שלא מסר החפץ אם כן ברשותו הוקר, והוא לא נדר לתת אלא כפי מה ששוה בשעת הנדר (שלחן גבוה סק"ה). (סח) יכול לחזור בו. מכיון שאין הדיבור חל בשעת אמירתו ואין רווח להקדש אי אפשר שיחול לאחר זמן (ש"ך סק"ו).

(סט) חשב בלבו ליתן איזה דבר לצדקה. שאמר בפיו ליתן דבר לצדקה ולא פירט כוונתו, ואחר כך חשב בליבו ליתן איזה דבר מסוים שהוא יהיה הדבר שנותנו לצדקה (ש"ת דת אש סימן יד מדין הלשון איזה דבר).

(ע) חייב. אם לא חזר בו בתוך כדי דיבור (פתחי תשובה סק"ד משרת ושב הכהן סימן יח, וכפי שביאר עקרי הד"ט סימן כז אות לג בשמו שיכול לחזור תוך כדי דיבור).

(עא) לקיים מחשבתו. ודוקא גמר בליבו, אבל אם אמר אראה אם אעשה אותם לא נחשב אפילו חשב בליבו (בית לחם יהודה סק"ט).

(עב) מחשבתו. וכן אם חשב שיהיה לצדקה הידוע אפילו אם נתן לגבאי בסתם נחשב כמו שפירש ואינו רשאי לשנותה, אבל ודאי אם האדם לא הוציא בפיו כלום אפילו שהיה במחשבתו אינו חייב כלום (פתחי תשובה סק"ו משרת דת אש סימן יד).

קרי'ה אַמִּירָה, (עג)אָלֶלָה דָּאָס אָמַר כּוֹפִין אוֹתוֹ לְקַיֵּם. (מְרַדְּכִי פִ"ק דְּקִדּוּשֵׁין וּבִפְ"ק דִּבְרֵי'ב וּבִהֲגָהוֹת וּבִמְהִירִי'ק שֶׁלֹּם קִפִּי'ה וּמִהֲרִי'ר פֶּרֶץ וּבִהֲגָהוֹת סִמָּן וְרֵא"ש פִּי"ק דְּהֶעֱנִיתָ). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דָּאָס לֹא הוֹלִיֵא דָּפּוּי, (עֲד)אִינוּ כָּלוּם. (הֲרֵא"ש פֶּלֶל י"ג). (עֵה)וְהֶעֱקָר כִּפְסָכָרָה הֲרֵאשׁוֹנָה, (עו)וְעֵין דְּחֶשֶׁן הִמְשָׁפֵט סִימָן רִי"ב.

~~~ דעה ברורה ~~~

(עג) **אלא דאם אמר כופין אותו לקיים.** שהרי היו כופין על כל מצוה (ערך ש"י) ויש מי שאומר שהלשון אינו מובן שהרי אי אפשר לכופו לקיים נדבת ליבו לכך כתב שצריך לומר, ואין צריך אמירה אלא אם אמר שחשב מחייבים אותו לקיים מחשבתו (ש"ת חתם סופר סימן רמג והביאו פתחי תשובה סקט"ז).

(עד) **אינו כלום.** ומכל מקום ירא שמים יקיים ודובר אמת בלבבו (יד אברהם מריטב"א תענית כב).

(עה) **והעיקר כסברא הראשונה.** שחייב לקיים מחשבתו. אבל אנו לא יכולים מספק להוציא ממון (בית לחם יהודה סק"ט ממנהיב"ל). ובדעת המחבר נחלקו האחרונים לטורי זהב (אור"ח סימן תקסח סק"ח) אין מחשבתו בנדרי צדקה כלום עד שיוציא בפיו, ורק בנדרי תענית שנחשב כקרבן פסק (באר"ח שם סעיף ו) שאם הרזה בליבו שהוא מקבל תענית למחר הוי קבלה (וכן נוטה דעת המחבר בתשובותיו אבקת רוחל סימן פג סוף ד"ה תשובה. וכן פסק בשו"ת דובב מישרים ח"א סימן פז ד"ה עכ"ז להלכה מדיוק הטורי זהב אבן העזר סימן צ סק"ד) **אולם הבית הלל (סק"ה) הוכיח באריכות שדעת המחבר שנדרי צדקה חלים במחשבה** (וכן הוא במשנה ברורה סימן תרצד סק"ו שכתב וזה לשונו, כתב בית יוסף בשם הגהות אשר"י דמעות שחשב בלבו לעניים ביום הפורים אינו רשאי לשנותו. והטעם דצדקה יש לו דין הקדש, וחייב לקיים מחשבתו אף שלא הוציא בשפתיו. ועיין שער הציון סק"ח).

(עו) **ועיין בחושן המשפט.** ששם כתב רמ"א ויש להחמיר כסברא הראשונה. ומה ששינה הרמ"א בלשונו וכאן כתב והעיקר כסברא הראשונה ושם כתב ויש להחמיר, הוא כי כאן מדובר לענין הדין האם מחויב לקיים נדרו, ולכן כתב הרמ"א שהעיקר כסברא הראשונה שמחויב לקיים נדרו, אולם בחושן משפט לעניין אם מוציאים ממנו בדיינים אם הודה שחשב כן בלבו כתב ויש להחמיר ללמדנו שאין כופין אותו ככל ספק ממון (רעק"א משו"ת ושב הכהן סימן כ. ובשלחן גבוה סק"ז נשאר בצריך עיון על הרמ"א. ובהגהת אמרי ברוך כתב הטעם שאין כופין כי הזהרת בית דין לכופ נלמד מפסוק מוצא שפתיך ועשית וגו' הרי שאזהרה זו נאמר על הנדר שהיה במוצא פיו בלבד).

ואלה יעמדו על הברכה שנדבו מהונם להדפסת הדעה ברורה	
<p>יעקב מוצר בימוחים 02-5370030</p> <p>לעילוי נשמת</p> <p>אביו הרה"ח ר' מנחם יהודה בן הר"ר אלעזר חיים ז"ל ואמו מרת פנינה בת הר"ר יעקב ע"ה הונצח על ידי ידידיו בנס הרה"ח ר' יעקב מוצר שליט"א</p>	<p>לעילוי נשמת</p> <p>זקנתי הצדקנית מרת ח'ה הורוביץ ע"ה בת זקני הר"ר מאיר אריה הלוי הורוביץ ז"ל נסתלקה עשרה במטב שנת תשמ"ד לפ"ק ומונחתה כבוד בעיה"ק בני ברק נדבת אבי מורי שליט"א ודודי הרה"ח ר' אלעזר הורוביץ שליט"א</p>
<p>לשאלות הלכתיות - הערות - תרומות - הנצחות - לקבלת הדעה ברורה בדוא"ל :</p> <p>אשר הורוביץ. רחוב אהליאב 34 ים. דוא"ל asher6321@gmail.com</p> <p>בנק המזרחי סניף 417 חשבון 168880 פלאפון 0533127341 כל הזכויות שמורות</p>	